

Nerijus PIPIRAS

Šv. Ignaco Lojolos kolegija, Lietuva
St. Ignatius of Loyola College, Lithuania

Asmenybės ugdymas neramumų metu pagal arkivyskupą Mečislovą Reinį

PERSONAL EDUCATION IN TIMES OF UNREST ACCORDING TO ARCHBISHOP MEČISLOVAS REINYS

SANTRAUKA. XX amžiuje mūsų tauta išgyveno vieną sudėtingiausių savo istorijos periodų – okupacijas. Istorijos kryžkelės iškelia daug esminių klausimų: kaip išgyventi, kaip išlikti? Arkivyskupas Mečislovas Reiny – viena iškiliausių XX amžiaus asmenybių, – daug dėmesio skyrusi švietimo problemų sprendimui, šio klausimo neatsisako ir pačiais sudėtingiausiais tautai momentais. Anaip tol. Jis teigia, kad asmenybės ugdymas – tautos išlikimo garantas. Straipsnyje nagrinėjama, ko reikia, kad integralus asmenybės ugdymas nenutrūktų, bet būtų vaisingas ir neramumų laikais. Nagrinėjami straipsniai gana kontraversiški, tačiau nesiekama jų vertinti kritiškai, bet išryškinti esminę mintį apie žmogaus asmens orumą, asmenybės ugdymą. Arkivyskupas Mečislovas Reiny aktyviai reiškėsi spaudoje. Pasitaikius progai, jis rašė straipsnius laikraštyje „Naujoji Lietuva“. Tiesa, juose išsakoma daugiau asmeninė arkivyskupo nuomonė vienais ar kitais politiniais ar visuomeniniais klausimais, todėl straipsniai nėra moksliniai. Tai pabrėžia ir pats arkivyskupas, pasirašydamas vardu ir pavarde. Visgi nagrinėjant keletą straipsnių, išryškėja M. Reinio pozicija asmenybės ugdymo klausimais. Pasak jo, asmenybės ugdymas – daugiasluksnis procesas, kuris neturi nutrūkti išgyvenant neramius laikus. Atvirkščiai, ugdymo procesui gali pasitarnauti perėjimas nuo teorijos prie praktikos, o pats procesas, nuėmus atsakomybę už jo sėkmę nuo mokyklos pečių, grįžtas proto ir valios lavinimu pirmiausia ugdant moralines vertybes. Šeimoje įgyta patirtis, tradicijos, tikėjimo praktika yra pagrindiniai apsisprendimo kultūros poliai, atliepiantys ugdymo proceso tikslą – tobulėjimą.

SUMMARY. In the 20th century, our nation went through one of the most difficult periods in its history – occupations. The crossroads of history raise many fundamental questions: how to survive, how to survive? Archbishop Mečislovas Reiny – one of the most prominent personalities of the 20th century, – having paid much attention to solving educational problems, does not abandon this issue even in the most difficult moments for

the nation. Otherwise. He claims that personality development is the guarantee of the nation's survival. The article examines what is needed so that integral personality development does not cease but is fruitful even in times of unrest. The articles under consideration are quite controversial, but the aim is not to evaluate them critically, but to highlight the essential idea about the dignity of the human person, personality development. Archbishop Mečislovas Reinys actively expressed himself in the press. When the opportunity arose, he wrote cartoons in the newspaper „Naujoji Lietuva“. True, they express more of the archbishop's personal opinion on one or another political or social issue, so the articles are not scientific. The archbishop himself emphasizes this, signing his name and surname. However, when examining several articles, M. Reinys' position on issues of personality development becomes clear. According to him, personality development is a multi-layered process that must not be interrupted during turbulent times. On the contrary, the educational process can benefit from a transition from theory to practice, and the process itself, after taking responsibility for its success off the shoulders of the school, is based on the development of the mind and will, primarily through the development of moral values. Experience, traditions, and faith practice acquired in the family are the main poles of the culture of self-determination, which respond to the goal of the educational process – improvement.

KEYWORDS: Archbishop, personality development, development of the mind and will, cultural and social development, professional development.

RAKTAŽODŽIAI: arkivyskupas, asmenybės ugdymas, proto ir valios ugdymas, kultūrinis ir visuomeninis lavinimas, profesinis lavinimas.

Ivadas

Temos aktualumas. Arkivyskupas Mečislovas Reinys – viena iškiliausių XX amžiaus asmenybių. Tai profesorius¹, Užsienio reikalų ministras², ganytojas³, kankinys⁴. Visą gyvenimą M. Reinys stengėsi skleisti tikėjimo tiesas. Viena iš pagrindinių arkivyskupo pastoracinio darbo kolonų – asmenybės ugdymas, grįstas neotomistine mintimi. To arkivyskupas neapleido net ir sunkiausiais – okupacijos – metais. Asmenybės ugdymo idėjas jis skelbė tiek paskaitose, tiek pamoksluose, tiek straipsniuose.

Gausus arkivyskupo rašytinis palikimas vis dar nėra susistemintas ir moksliskai išnagrinėtas. Arkivyskupas misijos kalbėti tikintiesiems visais įmanomais būdais neapleido ir pačiais sudėtingiausiais istorijos momentais: Atsiradus galimybei, jis rašo straipsnius plačiai visuomenei, tiesa, juose išdėstydamas daugiau savo asmeninę nuomonę, nei oficialų Bažnyčios mokymą. Tačiau nuo pagrindinių savo pastoracinio darbo kryptių, kurių viena – asmenybės ugdymas, nenukrypsta. Žinoma, vokiečių okupacijos metais rašyti arkivyskupo straipsniai yra kontraversiški⁵.

¹ Aldona Vasiliauskienė, „Arkivyskupas Mečislovas Reinys: akademinė veikla (1922–1940)“, *Soter* 39 (1) (2011): 95–114.

² Algimantas Kasparavičius, „Kunigas Mečislovas Reinys Lietuvos diplomatinėje tarnyboje (1925 09 25–1926 04 20)“, iš *Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrai 1918–1940 m.* (Kaunas: Šviesa, 1999), 149–170.

³ Aldona Vasiliauskienė, *Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo ir veiklos datos* (Utena: Indra, 2003).

⁴ Jonas Boruta, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio kankinystė – atsitiktinumas ar sąmoningas apsisprendimas?“, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 25 (2004): 11–76.

⁵ Mečislovas Reinys, „Spartus mokymasis“, *Naujoji Lietuva* 27, vasario 1, 1942; — „Kovoje prieš girtavimą“, *Naujoji Lietuva* 21, sausio 25, 1942, 2; — „Karo plėtėjų nusikaltimas“, *Naujoji Lietuva* 9, sausio 11, 1942, 2; — „Žmoniškumo sargyboje“, *Naujoji Lietuva* 15, sausio 18, 1942;

Todėl ir šiame straipsnyje neturiu tikslo kritiškai juos vertinti. Šiame straipsnyje apžvelgsiu keturis arkivyskupo straipsnius, publikuotus dienraštyje „Naujoji Lietuva“, kuriuose kalbama apie asmenybės ugdymą esant sudėtingomis sąlygomis. Tai: „Spartus mokymasis“⁶, „Žmoniškumo sargyboje“⁷, „Naujo pakilimo kelyje“⁸ ir „Lavinimo bare“⁹. Tokį pasirinkimą lėmė straipsnio uždaviniais atitinkanti tematika ir turinys.

Problematika, nagrinėjama šiame straipsnyje, yra susijusi su asmenybės ugdymo procesu išgyvenant neramumus, yra aktuali ir šiems laikams. Viena vertus, arkivyskupas Mečislovas Reinys šios problemos sprendimą mato ne vien žinių perteikime, kiek mąstymo etikoje. Kita vertus, jis siūlo atsigręžti į žmogų, ugdant protą, valią, apsisprendimą.

Tikslas. Analizuoti arkivyskupo Mečislovo Reinio straipsnius ugdymo temomis, publikuotus vokiečių okupacijos metu dienraštyje „Naujoji Lietuva“, išryškinant kritinį mąstymą, kaip egzistencinių problemų neramumų metu sprendimo būdą.

Uždaviniai:

1. Aptarti arkivyskupo Mečislovo Reinio straipsnius asmenybės ugdymo temomis, publikuotus 1941 – 1943 metais dienraštyje „Naujoji Lietuva“.
2. Išryškinti arkivyskupo Mečislovo Reinio idėjas asmenybės ugdymo srityje neramumų metu.

Tyrimo objektas arkivyskupo Mečislovo Reinio straipsniai asmenybės ugdymo temomis, publikuoti dienraštyje „Naujoji Lietuva“.

Arkivyskupo Mečislovo Reinio straipsniai leidiniuose „Naujoji Lietuva“: kontekstas

Siekiant įgyvendinti straipsnyje iškeltus uždavinius, pravartu aptarti kontekstą, kuriame arkivyskupas M. Reinys publikavo straipsnius dienraštyje „Naujoji Lietuva“¹⁰.

—, „Sveiki sulaukę šv. Velykų“, *Karys* 52, kovo 21, 1942; —, „Kultūrinė kario reikšmė“, *Karys*, gruodžio 19, 1942; —, „Bolševikai ir Raudonasis kryžius“, *Naujoji Lietuva* 1, kovo 3, 1942; —, „Praeities pamoka“, *Naujoji Lietuva* 1, sausio 1, 1942, 2; —. „Naujo tipo beieškanč“, *Naujoji Lietuva* 39, vasario 15, 1942, 2; —, „Generolas Žiema“, *Naujoji Lietuva* 47, vasario 25, 1942, 3; —, „Kova su bolševizmu – kultūros pareiga visam pasauliui“, *Naujoji Lietuva* 19, liepos 19, 1941, 2; —, „Bolševizmas ir skurdas“, *Naujoji Lietuva* 42, rugpjūčio 16, 1941, 2; —, „Naujo pakilimo kelyje“, *Naujoji Lietuva* 67, rugsėjo 15, 1941, 2; —, „Dvasios ir jėgų frontas prieš komunizmą“, *Naujoji Lietuva* 83, balandžio 7, 1943, 1–2; —, „Lavinimo bare“, *Naujoji Lietuva* 85, spalio 5, 1941, 2; —, „Aleliuja“, *Naujoji Lietuva* 98, balandžio 24, 1943; —, „Bolševikinė dresūra“, *Naujoji Lietuva* 124, lapkričio 11, 1941, 1; —, „Sovietų konstitucija – Amerikos dėmesiu“, *Naujoji Lietuva*, gegužės 28, 1944; —, „Komunistų pažadų vertė“, *Naujoji Lietuva* 132, lapkričio 30, 1941, 2; —, „Dienraščio kelyje“, *Naujoji Lietuva* 150, birželio 29, 1943, 2; —, „Roosvelto dirigentai“, *Naujoji Lietuva*, 1943.

⁶ Reinys, „Spartus mokymasis“.

⁷ —. „Žmoniškumo sargyboje“.

⁸ —, „Naujo pakilimo kelyje“, 2.

⁹ —, „Lavinimo bare“, 2

¹⁰ Nerijus Pipiras, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio laikysena 1940–1944 metais: teizmas ir kraštutinumai“, *Tiltai* 2 (2024): 171–179.

1940 metų liepos 9 dieną paskirtas Vilniaus arkivyskupo metropolito Romualdo Jalbryzkowskio pagalbininku, M. Reinys patenka į konfliktų zoną, kur, nepaisant sudėtingų politinių aplinkybių, – sovietinės okupacijos, sovietinio teroro, Lietuvos aneksijos, pagaliau Vokietijos ir Sovietų sąjungos karo, nacių okupacijos – buvo dirbtinai suplakti politiniai, pilietiniai ir konfesiniai interesai. Net ir tokiomis sudėtingomis aplinkybėmis M. Reinys, pasak S. Jegelevičiaus¹¹, stengėsi puoselėti dialogą, ieškodamas Bažnyčiai priimtinos išeities. Viena vertus, visuomenės gyvenimo stabilumas buvo ypač trapus: kur ne kur vis kildavo antižydiškų riaušių, komunistuojančių žmonių sukeltų neramumų, karingojo lenkų nacionalizmo apraiškų, iš bažnytinės pusės – Lietuvos valstybės teritorijoje buvusi Vilniaus arkivyskupijos dalis kanoniškai priklausė Lenkijos bažnyčiai provincijai. Esant tokioms sudėtingoms aplinkybėms, M. Reiniui ypač pravertė diplomatinė patirtis. Kita vertus, tapo akivaizdu, kad siekiant atremti totalitarinį sovietinio režimo puolimą prieš Bažnyčią, o pačiai Bažnyčiai kiek įmanoma plėtoti savo veiklą, būtinas ne tik dvasininkų, bet ir pasauliečių susitelkimas – vertybinis stabilumas, kurį gali garantuoti krikščioniškoji pasaulėžiūra. Matyt, to vedinas arkivyskupas stengėsi išnaudoti visas įmanomas visuomenės švietimo priemones. Lietuvą okupavus vokiečiams, anot S. Jegelevičiaus, buvo palikta tam tikra erdvė dialogui su Bažnyčia. Skirtingai nei kituose okupuotuose kraštuose, ypač Lenkijoje, Lietuvoje naciai dvasininkų nepersekiojo, tačiau Bažnyčios veiklą stebėjo. Galima sakyti, kad M. Reinys, kiek įmanoma bandė išnaudoti tą nedidelę erdvę dialogui, siekdamas apsaugoti Bažnyčią, dvasininkus ir tikinčiuosius nuo represijų, todėl sąmoningai savo nuomonę reiškė ne visos Bažnyčios vardu, kaip arkivyskupas, bet asmeniškai – kaip M. Reinys. Šią hipotezę patvirtina ir Rapolas Mackonis, buvęs dienraščio „Naujoji Lietuva“ redaktorius, savo atsiminimuose minėjęs, kad net ir pats dienraščio pavadinimas pasirinktas tikintis, jog Lietuva atgaus nepriklausomybę, o Vilnijos kraštas bus integruotas į Lietuvą, taigi dienraštis taps nacionaliniu¹². Ilgainiui tokios iliuzijos menko.

Arkivyskupo M. Reinio straipsniai dienraštyje spausdinti redaktoriais esant R. Mackoniui ir J. Žukauskui – tol, kol jautėsi bent mažytė terpė publikuoti savo straipsnius lietuviams autoriams, tikintis išgydyti klaidžiojančią visuomenę, juolab kad „Naujosios Lietuvos“ redakcijai kurį laiką leista leidinį vystyti savo iniciatyva, redaktoriams suteikiant dalinę nepriklausomybę ir taip tikintis į savo pusę patraukti mases. Tačiau dienraščio turinys buvo net keletu institucijų cenzūruojamas, kartais net „pritempianč“ prie reikiamo formato¹³.

1941–1944 metais arkivyskupas dienraštyje „Naujoji Lietuva“ publikavo daugiau, nei dešimt straipsnių, kuriuose gvildeno įvairias temas, pasisakė vidaus ir užsienio

¹¹ Sigitas Jegelevičius, „Dialogai ir konfliktai: arkivyskupas Mečislovas Reinys Vilniuje (1939–1947)“, *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 24 (2004): 523–538.

¹² Rapolas Mackonis, *Amžiaus liudininko užrašai* (Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2001), 20–120.

¹³ Mantas Bražiūnas, „Legalios spaudos ir valdžios santykis Lietuvoje vokiečių okupacijos metais (1941–1944)“, *Žurnalistikos tyrimai* 7 (2014): 195–218.

politikos klausimais. Asmenybės ugdymo problemos analizuojamos ir sprendžiamos keturiuose straipsniuose. Ką arkivyskupas siūlo, kaip gelbėjimosi ratą visuomenei, išgyvenančiai vienus didžiausių savo istorijoje sukrėtimų, kas, pasak arkivyskupo, yra svarbiausia, siekiant, kad ateityje žmogus gebėtų atkurti tai, kas buvo sunaikinta ir atsitiesti? Trumpai apžvelgsime pasirinktų straipsnių turinį.

Straipsnyje „Spartus mokymasis“¹⁴ atitrūksta nuo politinių temų. Grįžtama prie to, kas Reiniui be galo svarbu – asmenybės ugdymo, kurį Reinys vadina sielos darbu. Išryškinama svarba pirmiausia kreipti dėmesį į vaiko asmenybę, pažinti jo sielą. Tam nereikalingi ilgi mėnesiai, praleisti mokykloje. Pasak Reinio, ugdymo laikas gali būti ir trumpesnis, priklausomai nuo to, kaip perduodama ne tik informacija, bet ir patirtis. Reinys akcentuoja, užtektų tiek, kiek perduodama per pamoką, nes vaikas nepajėgus išlaikyti dėmesio: namuose vaikas turi būti vaiku.

Panašios mintys išsakomos ir straipsnyje „Lavinimo bare“¹⁵ Net ir sudėtingais laikais, siekiant atstatyti tai, kas karo metu pažeista, svarbu ugdyti žmogaus protą, valią, charakterio savybes. Visuomeninis lavinimas, pasak Reinio, turi eiti kartu su kultūriniu. Todėl technikos pažanga, jei tik ji suhiperbolizuojama, gali nešti ne sėkmę, bet prazūtį. Ji turi eiti kartu su dvasios pažanga – pasaulėžiūra, idėjomis.

Straipsnis „Naujo pakilimo kelyje“¹⁶ parašytas pasibaigus pirmajai bolševikinei okupacijai. Vyrauja šiek tiek užslėpta viltinga nuotaika. Autorius dalijasi mintimis, ko, jo nuomone, reikėtų, kad būtų atstatytas bent jau ikikarinis valstybės lygis ir valstybė pati galėtų žengti pirmyn. Tai: prie valstybės atstatymo turi prisidėti kiekvienas; svarbu gebėti orientuotis konkrečioje situacijoje ir aplinkoje; reikia pasitikėjimo, drąsos, aktyvumo ir planingumo.

Straipsnyje „Žmogiškumo sargyboje“¹⁷ arkivyskupas kreipia dėmesį į tai, jog tvari visuomenė pirmiausia yra ta, kurioje gerbiamas žmogaus asmens orumas, kurioje žmogus nesudaiktinamas, gerbiama jo nuomonė. Tai, pasak M. Reinio, galima pasiekti tik užtikrinant apsisprendimo laisvę. Tautos turi atkreipti dėmesį į tas ideologijas, kuriose ši laisvė ignoruojama.

Tautos išlikimo klausimas rūpėjo ne vien arkivyskupui M. Reiniui. Jį gvildena ir kiti tarpukario mąstytojai. Tiesa, jų mintys publikuotos daugiausia tarpukario spaudoje. Jonas Gobis kalba apie šeimos ir mokyklos bendradarbiavimą ugdant asmenybę. Pasak jo, šeima, perduodama tradicijas, ugdo žmogų visuomenei, o mokykla įdiegia į jį kultūrinę bei politinę energiją. Taip valstybės individualybė kuriama per mokinius, o gyvenimiška patirtis – per kultūrą. Pasak mąstytojo, daug dėmesio ugdymo procese reikia skirti patriotizmui, o ne internacionalizmui. Stasys Šalkauskis akcentuoja šeimos ir tradicijų svarbą, o jo idėjų tęsėjas Antanas Maceina akcentuoja, kad ugdymas

¹⁴ Reinys, „Spartus mokymasis“.

¹⁵ —, „Lavinimo bare“, 2.

¹⁶ —, „Naujo pakilimo kelyje“, 2.

¹⁷ —, „Žmogiškumo sargyboje“.

pirmiausia turi vykti dvasinėje plotmėje, paliekant nors šiek tiek vietos transcendencijai. Žinios čia nevaicina lemiamo vaidmens¹⁸.

Kaip išlikti žmogumi neramumų metu: pagrindinės ugdymo proceso dedamosios pagal arkivyskupą Mečislovą Reinį

Asmenybės ugdymas M. Reiniui, bene svarbiausia ganytojinio darbo forma ir esminė kolona, – sielos darbas. Arkivyskupui tai labiausiai prie širdies esanti tema, todėl jis pasinaudoja pasitaikiusiomis aplinkybėmis ir primena pagrindines ugdymo idėjas, kurias jau yra išsakęs spaudoje dar prieš prasidedant karui. Straipsniuose, publikuotuose dienraštyje „Naujoji Lietuva“ šios idėjos pritaikytos konkrečioms aplinkybėms.

Kas išryškėja? Pasak M. Reinio, ugdymo procesas neturi nutrūkti net esant sudėtingoms situacijoms¹⁹. Ugdant asmenybę, reikia pirmiausia kreipti dėmesį į vaiką, pažinti jo sielą. Tam nereikalingi ilgi mėnesiai, praleisti mokykloje. Pasak Reinio, ugdymo laikas gali būti ir trumpesnis, priklausomai nuo to, kaip perduodama ne tik informacija, bet ir patirtis. Reinsys akcentuoja, kad žinių užtektų tiek, kiek perduodama per pamoką, nes vaikas nepajėgus išlaikyti dėmesio: namuose vaikas turi būti vaiku²⁰. Tačiau jam reikia padėti darniai augti ir įveikti kliūtis, kurios trukdo sveikam vystymuisi ir brendimui, idant būtų įmanoma įveikti neramumų sąlygotą izoliaciją, kurią ir šiandien skatina paviršutiniškumas, individualizmas; emocinis nestabilumas; skubėjimas, dėl kurio nebelieka laiko įsiklausymui, apmąstymams ir dialogui²¹. Net ir sudėtingais laikais, siekiant atstatyti tai, kas karo metu pažeista, svarbu ugdyti žmogaus protą, valią, charakterio savybes. Tam, pasak arkivyskupo, labiausiai gali pasitarnauti religija. Todėl moralė, grįsta religiniu pagrindu, turi turėti lemiamą įtaką ugdymo procese (žr. schemą). Visuomeninis lavinimas, pasak Reinio, turi eiti kartu su kultūriniu. Todėl technikos pažanga, jei tik ji suhiperbolizuojama, gali nešti ne sėkmę, bet pražūtį. Ji turi eiti kartu su dvasios pažanga – pasaulėžiūra, idėjomis²².

Arkivyskupas Mečislovas Reinsys pabrėžia, kad ugdymas turi būti orientuotas į asmenį siekiant išryškinti nuotaikas, būseną, net numatyti veiksmus. Tam reikalinga formuoti atitinkamas charakterio savybes, išryškėjančias pusiausvyroje tarp proto ir valios ugdymo sąveikaujant dvasios ir kūno jėgoms²³. Norint išlavinti asmens

¹⁸ Robertas Žiemys, *Edukologinių problemų aptartis 1918–1940 m. Lietuvos pedagoginėje spaudoje* (magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas, 2009), 30–39.

¹⁹ Reinsys, „Spartus mokymasis“.

²⁰ Ibid.

²¹ „Popiežius: katalikiška mokykla evangelizuoja ugdydama ir ugdo evangelizuodama“, Vatican news, paskelbta 2025 m. gegužės 15 d., <https://www.vaticannews.va/lt/popiezius/news/2025-05/popieziaus-audience-krikscioniskiu-mokyklu-broliams.html>.

²² Reinsys, „Lavinimo bare“, 2.

²³ Ibid.

charakterį, reikalingas pastovumas, motyvuotumas, gerų asmens savybių išryškini-
mas. Kaip to pasiekti?

Arkivyskupas akcentuoja valios ugdymą pradedant nuo tvarkos, švaros, gro-
žio, pareigingumo, sąžiningumo, tobulėjimo, atsakingumo. Šioje vietoje žinios nėra
vienintelis tikslas. Tai tik asmens bendrakeleivės ugdymo kelyje šalia vertybinio, kul-
tūrinio, profesinio ir visuomeninio ugdymo. Juk, pasak M. Reinio, kiekvieną darbą
bedirbant reikalinga orientacija esamoje padėtyje, kad žmogus, turėdamas prieš akis
savo darbo tikslus, uždavinius, pagrindus ir konkrečias sąlygas, plačiau pažvelgdamas į
savo darbo sąryšį su kitų asmenų dirbamaisiais darbais, savo tautos uždaviniais, galėtų
geriau įžvelgti būdus, kurie pakelia darbo produktyvumą ir patį darbą padaro geresnės
rūšies.

Pasak arkivyskupo, saikingas pasitikėjimas savimi protingumo ribose išlaikoma
drąsa labai pakelia darbo našumą, daug kur nulemia veikimo sėkmingumą. M. Rei-
nys²⁴ kalba ir apie savikritiką, pabrėždamas, jog ji turi būti suprata ne kaip savo veiki-
mui priekaištavimas, bet kaip įsitikinimas ir noras savo veikimą gerinti, nebūti sustin-
gusiam rutinoje. Aktyvioje nuotaikoje asmuo yra pastabesnis, žvalsesnis, judresnis,
apskritai sakant, geriau pasiruošęs panaudoti pasitaikiusią progą savo tikslui pasiekti.
Asmens būdo tiesumas yra kiekvienam maloni žymė. Kur daugiau sudėtingumo, ten
ir atskiruose veiksmuose turi būti daugiau tiesumo, sistemingumo, planingumo. Vei-
kimo sintezavimas gerai sutinka su žmogaus veikimo struktūra. Žmogui reikia daryti
reguliarias pertraukas, kad gebėtų įsisąmoninti pateiktą medžiagą, ją apmąstyti, pada-
ryti kritinius sprendimus, pasirinkti informaciją.

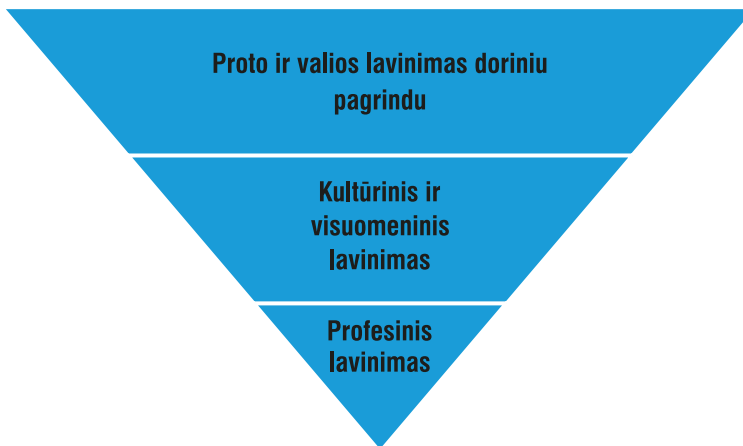
Ugdant asmenį turi būti palaikoma visa tai, kas padeda norų stiprinimui, jausmų
kilnimui. Šioje vietoje labai svarbus dorinis ugdymo elementas – krikščioniškais
pagrindais grįsta moralė, kuri, pasak Reinio, turi viską apjungti į vientisą sistemą, ir
duoti pagrindą pasaulėžiūrai, konkrečiam žvilgsniui į konkretų laikmetį ir jo iššūkius
(žr. 1 pav.). Svarbus ir kultūrinis lavinimas, įgalinantis neužsidaryti tarp riboto suvo-
kimo, tačiau net ir kitų tautų atstovus matyti pirmiausia kaip asmenis, savitai įpras-
minančius konkrečią tautą, jos kultūrą bei istoriją. Pasak M. Reinio, asmenį tvirtina
ir formuoja atsakomybė, įsipareigojimai. Todėl, pasak jo svarbu suvokti, kad ateitis
visuomet statoma ant įsipareigojimo pirmiausia šeimai, po to – tautai ir visuomenei
pamato, kadangi būtent tai asmenį įveda į tą pačią visuomenę, kurioje asmuo gyvena,
nuo kurios labai daug pareina asmens gerovė.

Kaip to pasiekti? Arkivyskupas atkreipia dėmesį į tai, kad savo ateitimi turi būti
suinteresuoti tiek visuomenė, tiek ir konkretus asmuo. Visuomenė šiuo atveju turi
padėti išstbulinti turimas jėgas ir panaudoti jas asmens ir savo pačios gerovei. Asmuo,
idant gebėtų save realizuoti visuomenėje, turi išsiugdyti susivaldymą kaip tvirtą stu-
burą, tautos istorijos ir tradicijų suvokimą. Iš to išplaukia labai svarbus dėmuo: asmens
ugdyme neturi būti konkurencijos. Pasak M. Reinio, ugdytojas turi pažinti asmenį, juo

²⁴ Reins, „Spartus mokymasis“.

pasitikėti, gebėti jį nukreipti tinkama linkme, akcentuodamas jo asmenišką apsisprendimą ir išlaisvindamas galias šiam tikslui siekti asmeniškai. Todėl mokykloje asmuo turi mokytis tik tuos dalykus, kurie bus reikalingi konkrečiose, gyvenimiškose situacijose. Žinios turi būti pateikiamos taip, kad su teorija galėtų susipažinti per pamoką, o po pamokų skirtų laiko apmąstymui, asmeniniam ugdymuisi, šeimai. Todėl ugdymo programos turi būti konkrečios. Dar daugiau, jos turi būti orientuotos ir ugdytojo pritaikytos konkrečiam ugdytiniui arba jų grupei atsižvelgiant į asmens gabumus ir poreikius konkrečioje situacijoje.

Taigi, šiuo atveju, ugdytojas turi išmanyti laiko ženklus, gebėti į juos atsakyti, ugdymo procese naudoti suprantamus, gyvenimiškus pavyzdžius, orientuotis ne į teoriją, bet į praktiką. Dar vienas laiptelis asmens lavinime – tai profesinis lavinimas, kuris lavinimo pagal M. Reinį piramidėje užima vieną iš siauriausių dalių. Jis, tarsi išplaukdamas iš visų kitų, asmenį nukreipia konkrečia linkme konkrečiam darbui, kurį asmuo turi atlikti savo gyvenamojoje bendruomenėje (žr. 1 pav.)²⁵.

1 pav. Asmens lavinimas pagal arkivyskupą Mečislovą Reinį neramumų metu (sudaryta autoriaus)

Išvados

Pasirinkti arkivyskupo Mečislovo Reinio straipsniai švietimo ir asmenybės ugdymo temomis neramumų metų nėra moksliniai. Tai – daugiau asmeninė arkivyskupo ilgo ir kruopštaus darbo šioje sferoje, refleksija, kurią jis pateikia apmąstydamas, reflektuodamas bei stebėdamas konkrečią istorinę ir politinę situaciją.

Asmenybės ugdymo procesas neturi nutrūkti net išgyvenant neramius laikus. Arkivyskupas siūlo, kad būtų:

²⁵ —, „Lavinimo barė“, 2.

1. Ugdymo našta nuimta nuo mokyklos pečių, sutelkiant dėmesį į šeimos vertybių perdavimą, asmeninį ugdymąsi stebint laiko ženklus.

2. Pereita nuo žinių monopolio prie patirties. Pasak M. Reinio, ugdytojas neturi perteikti vien tik žinias. Atvirkščiai, jis turi atrasti mechanizmą, kad mokinys gebėtų praktiškai panaudoti tai, ko mokosi. Pasak M. Reinio, pavyzdžiai turi būti gyvenimiški, o teorija – atitiktų mokinio gebėjimus ir konkrečią gyvenimišką situaciją. Todėl, kad ugdymo procesas netaptų tarsi šaudymu pro šalį, reikia gebėti atpažinti ugdytinio gabumus, lavinti charakterį, kad žmogus pats gebėtų priimti sprendimus. To, pasak Reinio, neįmanoma pasiekti, nepažįstant mokinio sielos, nežinant kuo jis gyvena, kuo domisi. Taigi, žinios šiuo atveju negali likti ugdymo tikslu. Jos turi būti bendrakeleivės šalia charakterio lavinimo lavinant protą ir valią. perteikiant tradicijas, istoriją, kultūrą – krikščioniškąsias vertybes.

3. Ugdomas gebėjimas už savo šalį argumentuotai apsispręsti. Tam reikalinga konkreti, gyvenimiškai patirtis.

Arkivyskupo M. Reinio idėjos asmenybės ugdymo klausimais panašios su kitų tarpukario mąstytojų – J. Gobio, S. Šalkauskio, A. Maceinos – mintimis. Visur akcentuojamos dvasinės vertybės, kaip ugdymo esmė. Savo straipsniuose, publikuotuose dienraštyje „Naujoji Lietuva“ M. Reinys, apmąstydamas ir reflektuodamas to meto situaciją, šias idėjas sukonkretina ir pritaiko tautos būties ir nebūties problemoms spręsti: ugdymo procesas, kurio esmė – per patirtį įgytos dvasinės vertybės, neramumų metu neturi nutrūkti.

LITERATŪRA

1. Boruta, Jonas. „Arkivyskupo Mečislovo Reinio kankinystė – atsitiktinumas ar sąmoningas apsisprendimas?“. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 25 (2004): 11–76.
2. Bražiūnas, Mantas. „Legalios spaudos ir valdžios santykis Lietuvoje vokiečių okupacijos metais (1941–1944)“. *Žurnalistikos tyrimai* 7 (2014): 195–218.
3. Jegelevičius, Sigitas. „Dialogai ir konfliktai: arkivyskupas Mečislovas Reinys Vilniuje (1939–1947)“. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis* 24 (2004): 523–538.
4. Kasparavičius, Algimantas. „Kunigas Mečislovas Reinys Lietuvos diplomatinėje tarnyboje (1925 09 25–1926 04 20)“. Iš *Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrai 1918–1940 m.*, 149–170. Kaunas: Šviesa, 1999.
5. Mackonis, Rapolas. *Amžiausias liudininko užrašai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2001.
6. Pipiras, Nerijus. „Arkivyskupo Mečislovo Reinio laikysena 1940–1944 metais: teizmas ir kraštutinumai“. *Tiltai* 2 (2024).
7. „Popiežius: katalikiška mokykla evangelizuoja ugdydama ir ugdo evangelizuodama“. Vatican news. Paskelbta 2025 m. gegužės 15 d. <https://www.vaticannews.va/lt/popiezius/news/2025-05/popieziaus-audiencija-krikscioniskuju-mokyklu-broliams.html>.
8. Reinys, Mečislovas. „Bolševizmas ir skurdas“. *Naujoji Lietuva*, rugpjūčio 16, 1942.
9. —. „Naujo pakilimo kelyje“. *Naujoji Lietuva*, rugsėjo 15, 1941.
10. —. „Lavinimo bare“. *Naujoji Lietuva*, spalio 5, 1941.
11. —. „Bolševikinė dresūra“. *Naujoji Lietuva*, lapkričio 21, 1941.

12. —. „Komunistų pažadų vertė“. *Naujoji Lietuva*, lapkričio 30, 1941.
13. —. „Praeities pamoka“. *Naujoji Lietuva*, sausio 1, 1942.
14. —. „Žmoniškumo sargyboje“. *Naujoji Lietuva*, sausio 18, 1942.
15. —. „Karo plėtėjų nusikaltimas“. *Naujoji Lietuva*, sausio 11, 1942.
16. —. „Kovoje prieš girtavimą“. *Naujoji Lietuva*, sausio 25, 1942.
17. —. „Spartus mokymasis“. *Naujoji Lietuva*, vasario 1, 1942.
18. —. „Naujo tipo beieškant“. *Naujoji Lietuva*, vasario 15, 1942.
19. —. „Generolas žiema“. *Naujoji Lietuva*, vasario 25, 1942.
20. —. „Bolševikai ir Raudonasis kryžius“. *Naujoji Lietuva*, spalio 14, 1942.
21. —. „Aleliuja“. *Naujoji Lietuva*, balandžio 04, 1943.
22. —. „Dvasios ir jėgų frontas prieš komunizmą“. *Naujoji Lietuva*, balandžio 7, 1943.
23. —. „Dienraščio kelyje“. *Naujoji Lietuva*, birželio 29, 1943.
24. —. „Sovietų konstitucija – Amerikos dėmesiui“. *Naujoji Lietuva*, gegužės 28, 1944.
25. —. „Roosvelto dirigentai“. *Naujoji Lietuva*, 1941.
26. —. „Kova su bolševizmu – kultūros pareiga visam pasauliui“. *Naujoji Lietuva*, liepos 19, 1941.
27. —. „Sveiki sulaukę šv. Velykų“. *Karys*, kovo 21, 1942.
28. —. „Kultūrinė kario reikšmė“. *Karys*, gruodžio 19, 1942.
29. Vasiliausienė, Aldona. „Arkivyskupas Mečislovas Reinys: akademinė veikla (1922–1940)“. *Soter* 39 (2011).
30. —. *Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo ir veiklos datos*. Utena: Indra, 2003.
31. Žiemys, Robertas. „Edukologinių problemų aptartis 1918–1940 m. Lietuvos pedagoginėje spaudoje“. Magistro darbas, Lietuvos edukologijos universitetas, 2009.

Gauta: 2025 12 04

Parengta: 2025 12 16

Nerijus Pipiras – kunigas, edukologijos mokslų daktaras, šv. Ignaco Lojolos kolegijos lektorius. El. paštas nerijus05@yahoo.com, tel. +37062182277.

Nerijus Pipiras – priest, doctor of educational sciences, lecturer at St. Ignatius of Loyola College (Lithuania). E-mail nerijus05@yahoo.com, tel. +37062182277.